

Г. 6. 6
385

ОДИСАЈ НАПАТЕНЕ ДУШЕ

В. ГРАДИШТЕ

ШТАМПАРИЈА СВЕТ. М. ДРАШКОЦИЈА

1909 год.

ID = 236197900

J. G. 6
385

Лука Ћеловић
БЕОГРАД

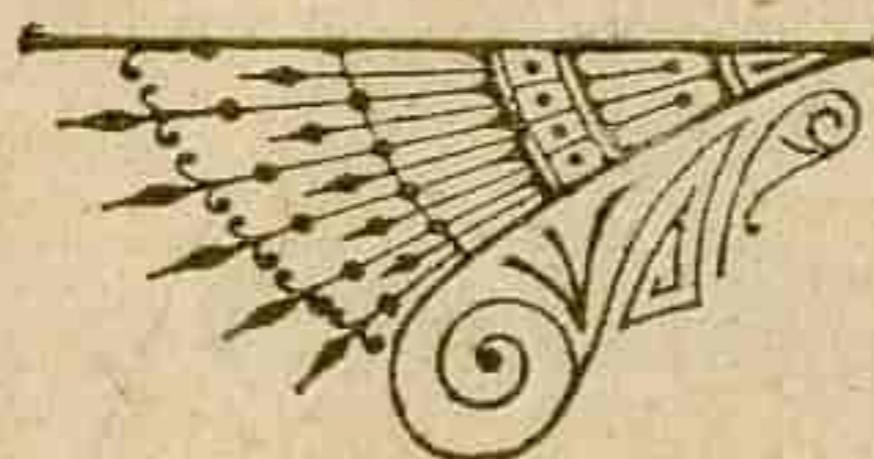
УНИВ. БИБЛИОТЕКА

И. Бр. 45393

Luka Ćelović
БЕОГРАД

ОДИСАЈ

НАПАЋЕНЕ ДУШЕ

В. ГРАДИШТЕ

ШТАМПАРИЈА СВЕТ. М. ДРАШКОЦИЈА

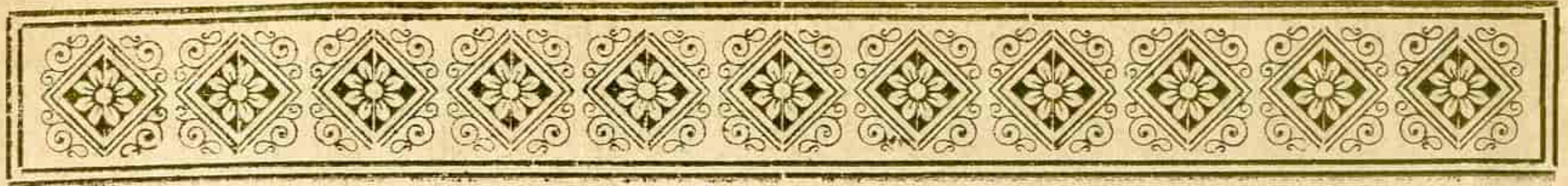
1909 год.

BEGRABEN
Luka Celovic
BEGRABEN

ПОСВЕЋЕНО:

Његовом Величанству Краљу, Српској
Краљевској Влади и мојим некадашњим
пријатељима.

„Надамном се небо за-
творило, не прима ми пла-
ча ни уздаха“.

Музина маза, Хајне, узгисао је за струнама од магареће коже да на њима опева *људе*. Ја да сам песник, неби д :рао мирне, корисне магарце, већ бих се виноу до пакла, удавио бих највећег демона, одрао бих га и од његове коже затегао бих струне на својој лири да отпевам бол свој и ругобу света. Моја песма заглушила би и грмљавину грома и риву бесна Оркана, пообаљивала би људе гичице и испунила би их ужасом каквим је испуњен сваки кутић душе моје!.....

Мени овај свет није послао лимун да му дођем, ама ни ја нисам *дошао*, већ сам *донет* на свет. Да сам питан не бих се на свет појавио, не бих бар дотле, докле људи пронађу лек противу „Arthritis dephormans“, који је тако налетљив само на људе, а никада, н. пр. на чобанске псе. Али кад сам се већ задесио на свету, и то баш као човек, морам и бити и остати *човеком*, и нико ме не сме *сада* преобраћати у секиру, коју, кад јој се пребију уши и држаља — бацају на ђубре. Ја сам, док сам и колико сам **могао**, испуњивао све дужности човека мога ранга и положаја, испуњавао сам све дужности не сазнавши нигда и за *права*. Био сам одан држави и служби; људе сам волео, као своју расу, веровао сам им и био им искрен; често сам бивао свој непријатељ зарад света; себе сам штетио да би користио друштву и држави. На непријатеље нисам се освртао, а пријатеље — имао

сам их пуно — у срцу сам носио. Свакако да нисам, као смртни био без грехова, ама су ме красиле и врлине. — То је од мене довољно било, тиме сам стекао права на живот, постао сам чланом големога света, и.... хтео сам да **живим**. Али свет је самном поступио наопако, грдно: није ми дао могућности ни живети ни људски умрети. —

— Остао сам рано сироче без оца. Мога деда *Ђорђа Марковића*, довео је из лепога Срема у Тополу за учитеља, покојни књаз *Александар Карађорђевић*. — — — — — По одласку књажеву из Србије, дед ми је отпуштен из службе, протеран из Тополе, гоњен и кињен све до смрти. Отац мој *Светозар Марковић*, једва се станио у Брзој Паланци. Ту је као и *деда ми*, у борби — — — — — упропастио и будућност своју, и своју породицу и себе сама и умро у сиротињи оставивши мене да данас, када на глави једног *Карађорђевића* сија краљевска круна — данас ја да *будем највећи очајник* каквог је небо игда покривало, и да надамном тријумфују неправда, ужасна болест и љута сиротиња! — — — — —

Служио сам као чиновник своју државу пуних *девет и по година*. Неуморним трудом стекао сам репутацију спремна, ваљана и савесна чиновника, што тврди моја кондунта у министарству, а то ће, уверен сам, свему свету свагда потврдити и г. г. *Чеда А. Костић* начелник, *Драгутин Тодоровић* инспектор и *Миленко Чабрић* секретар министарства унутр. дела. Мимо све то, у пркос правди, моралу и здраву разуму, отпуштен сам из службе баш тада, када ми је служба била неопходна. Отпуштен сам 5. јуна 1904. г. под Краљем Петром I. отпустио ме министар коме сам био тако одан, кога сам силно ценио, кога сам и као министра и као човека обо-

жавао! Пакост људска, надутост и уображење мога стакленог начелника окружног, и скандалозна несавесност и поквареност мога вазда пијана начелника среског — преплавили су министра клеветом, *грубом и бездушном клеветом* противу мене, и министар, *обманут*, место спреманог ми аванмана, отпустио ме из службе на цигло шес месеци пред стицај права на пензију и оставио ме *тешко болесна*, са породицом без крова и хлеба, жалосног до суза.

Такав отпуст, у **то** доба, поразио ме, уништио ми је све лепе идеале, саломио ми дух, здружио душу, сахранио ми је и будућност, и породицу, и живот, и све — згњавио ме је као црва. Од тога удара који ми нанесе *моја вољена држава*, од тог *неочекиваног* диндушманског удара који ми нанесе министар од кога **заслуживах** само добра и среће — болест ми се погоршала на сав мах, и бацила у постељу да са ње већ нигда више не устанем.

Па нисам остављен ни да болујем на миру. Неправда људи дошла је у индат „*параграфска правда*“, која ме је окривила *невина* и скруполозно **честита** за дело у коме у опште не може бити кривичне радње, а још мање *моје кривице*. То је била круна моје несреће — после отпуста; тиме су ме *жива сахранили*. Људи ми одузели хлеб, кров и сваку *нужну потпору* и *угушили ми глас протеста*, а болест ми уништила ноге и руке и *тек тада сам остављен* — да **жив** не могу **живети!**

Сада је пета година од када ме и држава, и моји пријатељи и цео свет, одбацише као исцеђен лимун. То су године страховите борбе са љутом болешћу која ми извија и ломи кости, борбе са ужасном сиротињом и бедом, борба са паклом. То су године које саломише и душу и тело моје, које убише веру моју у Бога и људе,

које изменише и мој људски облик. Од 80 кгр. колико сам тежио, ја сам данас скелет једва нешто мало тежи од 20 кгр. и то како јадап и жалостан скелет? — и ноге и руке зрчене, укочене, искривљене; прсти искривљени, задебљали, више налик на чворове но на прсте, и... све то шуно, прешуно грозних болова где се год такне! Од некадањег јунака, човека, чиновника, оца, мужа, постао сам..... ах, Господе, какав сам постао!! — Ко нема довољне представе, слике пакла, ко жели видети такао — нека дође да види мене. Лежим ни жив ни мртав у маленој мемљивој собици у овоме селу, међ кршевце и планине, удаљен, одвојен од свега света. Никоме немогу нићи, нико ми неће да дође. Болови су ми — све имање, уздаси — занимање. Ван болова и уздаха ничега више немам. Болове ми нико не види, уздахе нико не чује. Немам ни оца, ни мајке, ни брата, ни сестре, немам сада ни некадањих „пријатеља“..... немам никога, никога, никога! Хлебом ме храни жена, а жена је — жена: није она нити може бити оно што су отац, мати, брат, сестра. Вај и леле свакому кога жена храни, мени, оваквоме какав сам, по хиљаду пути вај и леле. Немам кога да ме са постеље подигне, ни да ме на њу спусти. Ниукога и ниоткуда више наде и утехе за мене. Гледам како ми болест и последњи зглавак немилостиво извија, грчи, кочи, како ме све ужасније и страховитије ништи; гледам своје троје дечице, гледам, трпим и — уздишем. Уздасима блажим болове, ничим се не тешим. **И од најбеднијег просјака, од онога што се сломљених ногу рукама вуче по путу те проси — беднији сам ја, ја и њему чак имам на чему завидети!** И он живи, и он има свога друштва и он има задовољства и по који бар тренутак среће, а ја? — ја сам ван оба света: ни у гробу ни **међ људе!!** Болница ме не прима — веле ми господа лекари: *то је, драги мој, Arthritis deformatans*, та је болест неизлечима, она може лако сама нестати, **ама ако не престане, а не умрете, ви и са њоме можете**

живети дуже од нас, **ВЕОГРАД** „болничким пра-
 вилима“. Па шта онда — где ћу онда ја, аман, што ћу,
 како ћу ја, и шта сам, ко сам, јесам ли у опште што ја,
 јесам ли и ја биће божје, члан овога света, јесам ли човек и то
 човек бар памети здраве — јесам ли, о! ти свете, ти хриш-
 ћанство, ти срце, ти разуму људски, јесам ли, о, ви и
 велики и мали, позвани и непозвани, паметни и учени.....
 јесам ли ја још човек — **човек?!**

Да се над једним, будикаквим, човеком, на очиглед
 људи, данас у **XX веку** тако сербес башкаре болест, беда
 и сваки јад, — жалосно је и свести људске недостојно.
 Такав призор у грдном је контрасту са мојим појмовима
 о развићу људскога разума и осећајима **човечија** срца. Уз
 то, мене мало, незнатна и неука, посред моје невоље буну
 и диви: да се и после толико хиљада година **резултат**
 човечија умовања не одмиче **даље** од празног писања
 књига, говора, сликања ит.п. којим стварима *стоји на*
супротив **стварност живота** са свима недаћама, или боље,
 са својим: **ништа**.

Једну кијавицу, н. пр. срећнога и богатого грофа
 Лава Николајевића Толстоја, разноси телеграфска жица
 широм целога света. За тога господина грофа Лава, за
 тога великога песника и *мислиоца*, интересује се *цео свет*,
 хвали га и слави мал' те не као земаљског Бога. **У ствари**,
цео је тај голем свет у жалосној заблуди. Велики песник
 и „мислиоц“, господин Лав, баш никако и нимало не
 заслужује толики ентузијазам и обожавање овога света
 за себе. Стари господин гроф Толстој велики је песник
 страхота великих мисли, то је неоспорно па ипак: тај
 господин гроф нема ама баш никаквих *стварних* **заслуга**
за човечанство, за свет; ничим он није **задужио род људски**,
 ништа он за свет није урадио ништа или — скоро ништа.
 Велики је песник! Па шта је с тим? Зар уживати тамо

негде у Јасној Пољани у *благодану и богаству* и чинити употребу од песничкога дара те *препевати и причати* оно што су већи дарови **залуду** певали и причали хиљадама година до данас, и истицати *мисли* старе и **знање** такође хиљадама година — зар је то каква **стварна срећа, добро** за човечанство? Не. Толстој је за човечанство исто што и једна *Аделина Пати*, а Аделина Пати је што и нама, некад тако омиљена, *Мала Мара*. Сви они **забављали** су свет (у ужем и најширем обиму и смислу), за то се **награђивали** и — *квит*, *никаких ту заслуга за свет нема*. Човечанство се, у *истини*, не може похвалити ни преголемом **срећом и благоданом** од божанствене проповеди *Исусове*, ни **наука и проповед** тога богочовека није дала свету **жељена и потребна** резултата. То тврди *историја света*, тврде казамати, тврде попови, тврдимо сви ми људи нашим **животом**. Па где онда може бити говора о каквој заслуги за човечанство од *велике песме и великих „мисли“* једнога великога Лава? Ба! — таквој „заслуги“ смејали би се сви лакови да нешто уму читати.

Целокупна дела свих и великих и малих песника и уметника од искони до Толстоја и њихове **голе велике „мисли“**, не вреде за човечанство ни колико би вредео цигли рецепт по коме би се лако могао излечити рецимо *Arthritis dephormans*. Код лека који би се пронашао за лечење н. пр. *туберкулозе*, „Крајцерова Соната“ је лук и вода и тако нешто. Не велим тиме да су светом оглашени „бесмртници“ баш нико и ништа. На против, и сам бих желео да сам велики песник, само ја њих стављам у позадину, у „забавни део“. Налазим: да су свету кичица каквог Рафаела, Толстојев „Рат у миру“ и такве ствари — *добро дошле*, али су му, (свету) **неопходни**: *проналазачки, стваралачки умови*. Нека музички љубимци певају и „мисле“ — то је лепо, забавно, пријатно, *добро* и не бескорисно, ама **то** није **славно, бесмртно**. Славан, бесмртан и достојан хвале и обожавања биће *тек онај*

људски ум: који **буде успео** да отклони или бар *довољно* ублажи бол, тугу, плач, срам, несрећу и сваки јад **људски** по болницама, лудницама и *свуда по свету*. До појаве таквог *ума људског*, човечанству ништа *теже* не би било и без једнога „великога“ господина грофа Лава. А онда: од куд и зашто његова (грофова) кијавица да забрине **читао свет**, а на мене *невољника* нико на свету ни главе да осврне?!

Ја не завидим срећноме господину грофу Лаву на слави и пажњи коју му цео свет указује, не замерам свету што у „делима“ великога песника и „мислиоца“ гледа **вредност и величину** достојну људскога ума **у XX веку**, нити мислим да о томе ја мали и слаби — попујем свету. Мене само жалости и боле: што док се за једног задовољног, срећног, богатог човека, тамо у Јасној Пољани, без разлога и *нужде* брине **цео свет** — дотле за мене *ојађена* ни држава моја, ни друштво, ни моји драги „пријатељи“ немају ни очију, ни душе, ни срца, па чак ни разума! Ја се сада питам: зар бар та држава моја, да за моје патње нема обзира ни колико за једног државног коња, кога *спасава мука* пушкарајући га када, н. пр. пребије ногу? Зар да се ја сада на силу **Ђога** морам **кајати** што некада **гордо одбацивах** по две и три хиљаде динара **нуђених** ми да би се само мало **направио разрок** при полицијском **Увиђају** — да се морам за то **кајати** и.... **скапавати** на **очиглед свету** **грђе** **но сјот??**.....

Оволику неправду, **толику** сурову осуду света и његову индоленцију **спрам** моје одвећ **зле** **коби**, **нигда** и **ничим** *нисам заслужио*, те би сада било *човечно* и *достојно* **људи**: да ми се **помогне** и несрећа **Ублажи** — да ми се **олакша** **умрети** **кад** ми се **није** **дало** **живети**. — —

Овде ми стају заморене мисли. Па..... не треба нико да ме криво разуме и да тумачи ове врсте наопако. *Пренапавена* душа моја у *преболну* телу захтевала је одисај. Ја сам данас **највећи, најбеднији бедник** у свој нашој земљи, а ово је мој *најочајнији, најболнији* јаок. Овако чемерну животу, овако сатанским патњама у каквим ја грцам, допуштен је — **јаок**..... бар то толико треба да ми буде допуштено *ма и у незгодно време*.

Одахнух у својој „живој гробници“ да ми лакне души, и, да би се ко нашао, ако ништа *више*, а оно бар: „да пожали као да би помого.“

Година 1909.

Кривача
срез голубачки.

Милан С. Марковић

б. ср. писар I класе.

